MA·RA

Lausunto

17.10.2024

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan verojaostolle

Asia: Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi arvonlisäverolain ja Ahvenanmaan maakuntaa koskevista poikkeuksista arvonlisävero- ja valmisteverolainsäädäntöön annetun lain 18 b ja 22 a §:n muuttamisesta (HE 141/2024 vp)

Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry (jäljempänä "MaRa") kiittää kutsusta tulla eduskunnan valtiovarainvaliokunnan verojaoston kuultavaksi ja toteaa asiasta seuraavaa:

Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi arvonlisävero- ja valmisteverolainsäädännöstä annettua lakia. Esityksen mukaan 10 prosentin alennetun verokannan soveltamisalaan nykyisin kuuluvat hyödykkeet siirrettäisiin 14 prosentin verokantaan. Muutos ei koskisi sanoma- ja aikakauslehtiä.

MaRan jäsentoimialoilta veronkorotus koskee seuraavia toimintoja: majoitusliikkeitä, kylpylöitä, mökkimajoitusta, leirintäalueita, kulttuuri- ja urheilutapahtumia järjestäviä ravintoloita, konsertteja, messuja ja festivaaleja, hiihtokeskuksia, huvipuistoja, keilahalleja, moottorikelkka-, poro- ja koirasafareita sekä esimerkiksi koskenlaskua järjestäviä yrityksiä. Lisäksi korotus vaikuttaa matkailualan kannalta elintärkeisiin kotimaan linja-auto-, taksi-, juna- ja lentoliikenteeseen. Tämän lisäksi veronkorotuksen välilliset vaikutukset koskevat koko matkailu- ja ravintola-alaa.

Arvonlisäveron korotus kohdistuu matkailu-, kulttuuri- ja urheilutoimialoihin, jotka olivat koronakriisin pahimpia kärsijöitä. Eduskunta, hallitus ja aluehallintovirastot rajoittivat näiden toimialojen yrittäjien elinkeinovapautta ja työntekijöiden oikeutta työhön lähes kaksi vuotta. Näiden toimialojen yritysten talous heikkeni merkittävästi valtiovallan toimien seurauksena. Monet toimialat kärsivät Venäjän hyökkäyssodan välillisistä vaikutuksista, kuten Venäjän ylilentokiellosta ja ennennäkemättömän rajusta kustannuskehityksestä. Myös kuluttajien heikentynyt ostovoima vähentää näiden toimialojen yritysten palvelujen kysyntää. Ikään kuin tässä ei olisi vielä riittävästi, niin hallitus esittää näille toimialoille arvonlisäveron korotusta. Se osoittaa hallituksen suurta piittaamattomuutta toimialojen yrityksiä ja niiden työntekijöitä kohtaan.

MaRa katsoo, että arvonlisäveron korotus on erittäin heikosti harkittu toimi ja aiheuttaa suurta vahinkoa matkailu-, kulttuuri- ja urheilutoimialojen yrityksille ja niiden työntekijöille. Eduskunnan tulee hylätä hallituksen esitys.

Ulkomaan lento- ja laivaliikenne ovat arvonlisäveroista vapaita. Lentäminen kotimaassa kallistuu, mutta ulkomaille lentäminen ei. Veronkorotus ei koske myöskään majoittumista Itämerellä liikkuvilla viihderisteilyillä. Veronkorotus heikentää kotimaan matkailun kilpailukykyä ja suosii matkustamista ulkomaille. Maissa olevat hotellit, kylpylät ja kongressikeskukset eivät pysty kilpailemaan hinnalla viihderisteilyjen kanssa. Tämä vähentää työllisyyttä maissa toimivissa yrityksissä ja aiheuttaa verotulojen menetyksiä valtiolle.

Suomalaiset ovat matkustaneet ulkomaille ja käyttäneet siellä rahaa ennätyksellisen paljon tämän vuoden kuuden ensimmäisen kuukauden aikana (liite 1). Matkustustaseen[1] alijäämä kuudelta ensimmäiseltä kuukaudelta on peräti 1,1 miljardia euroa. Suomalaisten kulutus oli ulkomailla 2,9 miljardia euroa samalla aikavälillä. Jos sama kehitys jatkuu loppuvuoden, alijäämä nousee yli kolmeen miljardiin euroon ensimmäistä kertaa. Laskennallinen veromenetys vuodessa on noin miljardi euroa.

MaRa katsoo, että arvonlisäveron korotus on hallituksen kädenojennus ja tuki suomalaisten lisääntyneelle ulkomaan matkailulle. Suomesta tulee myös entistä kalliimpi ulkomaisille matkailijoille. Korotus heikentää Suomen matkailualan hintakilpailukykyä entisestään.

Alempien arvonlisäverokantojen korotuksen arvioidaan vuositasolla lisäävän valtion arvonlisäverokertymää staattisesti laskien noin 305 miljoonaa euroa vuoden 2025 tasossa. Lopullisen tuottovaikutuksen arvioidaan jäävän staattista tuottoarviota pienemmäksi, sillä arvonlisäverotuksen kiristyminen vähentää kotitalouksien ostovoimaa ja ansio- ja pääomatuloveron tuottoa. Nämä vaikutukset huomioiden valtion verotulojen lisäyksen arvioidaan olevan vuoden 2025 tasossa noin 225 miljoonaa euroa.

Arvonlisäveron korotuksen vaikutuksia on selvitetty hallituksen esityksessä vain teoreettisella tasolla. Hallitus ei ole perehtynyt niiden toimialojen tosiasialliseen talous- ja kilpailutilanteeseen, joita arvonlisäveron nostaminen koskee. Esimerkiksi vaikutukset suomalaisten matkailualan yritysten kansainväliseen hintakilpailukykyyn on jätetty kokonaan selvittämättä. Myöskään todellisia vaikutuksia työllisyyteen ei ole selvitetty. Hallitus on esityksessään todennut tämän seuraavalla tavalla: "Toimialakohtaisten työllisyysvaikutusten arviointi ei ole ollut mahdollista käytettävissä olevilla malleilla."

MaRa toteaa tuoreen tutkimuksen[2] osoittavan, että korkeita arvonlisäverokantoja korotettaessa dynaaminen vaikutus on valtiovarainministeriön arvioimaa korkeampi.

---

[1] Matkustustaseen tulot syntyvät siitä, kun ulkomaalaiset käyttävät rahaa Suomessa ja menot siitä, kun suomalaiset käyttävät rahaa ulkomailla.

[2] Samara Gunter et al. (2021): *Non-linear effects of tax changes output: The role of the initial level of taxation.*

Veron korottaminen heikentää myös monien toimialojen toipumista koronakriisin ja Venäjän hyökkäyssodan aiheuttamista ongelmista.

Alempien arvonlisäverojen korottaminen vaikuttaa merkittävästi matkailu- ja ravintola-alan toimintaan. Toimialan tilannetta heikentää myös anniskelun arvonlisäveron 1.9.2024 voimaantullut korotus 25,5 prosenttiin, jolloin se on EU-maiden toiseksi korkein, sekä lisäksi EU-maiden korkeimmat alkoholijuomaverotasot.

Tulevat veronkorotukset nostavat matkailu- ja ravintola-alan verotusta merkittävästi ja heikentävät toimialan kansainvälistä kilpailukykyä. Veronkorotukset toteutetaan tilanteessa, jossa toimialan taloudellinen tilanne on ennätyksellisen heikko ja osa kansainvälisistä asiakkaista on menetetty yllättäen alkaneen Venäjän hyökkäyssodan takia.

Vuoden 2020 alussa matkailu- ja ravintola-alan näkymät olivat erittäin lupaavat. Koronakriisi muutti toimialan tilanteen nopeasti ja Venäjän hyökkäyssota heikensi toimialan mahdollisuuksia toipua koronakriisistä. Koronakriisistä aiheutuva velkaantuminen ja sen jälkeen tapahtunut korkojen nouseminen ovat johtaneet siihen, että konkurssien määrä MaRa-alalla on 1990-luvun laman jälkeen korkeimmalla tasolla.

Venäjän hyökkäyssota aiheutti myös ennennäkemättömän kustannuskehityksen. Sähkön hinta oli erittäin korkea talven 2022–23 aikana ja on edelleen aikaisempaa korkeammalla tasolla. Myös ravintoloiden raaka-aineiden tukkuhinnat ovat jääneet huomattavan korkealle tasolle. Ne olivat vuoden 2024 syksyllä noin 30 prosenttia korkeammalla tasolla kuin vuoden 2020 syyskuussa. Koronarajoitusten jälkeinen työvoimapula pakotti alan yritykset nostamaan ammattitaitoisen henkilökunnan palkkoja enemmän kuin mihin oli varaa.

Syyskesällä 2022 loppunut nollakorkojen aika ajoi koronarajoitusten takia velkaantuneet yritykset vaikeaan tilanteeseen. Nollakorkojen aikana koronavelkoja pystyttiin vielä hoitamaan, mutta korkojen nousu lähes viiteen prosenttiin oli monille yrityksille liikaa. Pitkään suomalaisia kuluttajia hyödyttänyt asuntolainojen sitominen lyhyisiin viitekorkoihin vaikutti samalla tavalla. Asuntolainojen korot nousivat nopeasti reilusti yli neljän prosentin, mikä vähensi merkittävästi isoja asuntolainoja ottaneiden nuorten aikuisten kulutusta.

Matkailu- ja ravintola-alan yritysten taloustilanne on vaikea ja lyhyen ajan kysyntänäkymä heikko. Koronarajoitukset ja Venäjän hyökkäyssota aiheuttivat alan yrityksille suuria vaikeuksia, mihin ne itse eivät voineet vaikuttaa eivätkä pessimistisimmissäkään suunnitelmissaan varautua. Toisin kuin vientiteollisuudessa matkailu- ja ravintola-alalla arvonlisä- ja valmisteverojen korotukset kohdistuvat työhön, yrittämiseen ja vientiin.

MaRa katsoo, että arvonlisäverojen korotukset vaikuttavat erittäin kielteisesti talouteen, kun arvonlisäverokanta on korkea. Hallituksen tulee selvittää verojen korotusten vaikutukset toimialojen talouteen muuten kuin teoreettisilla malleilla.

Helsingin yliopiston taloustieteen kandidaattiohjelman johtaja, valtiotieteen tohtori Juha Tervala kirjoitti 20.4.2024 Helsingin Sanomissa mielipidekirjoituksen siitä, miten kielteisiä vaikutuksia jo valmiiksi korkeiden arvonlisäverokantojen korottamisella on. Tervalan mielipidekirjoitus perustuu edellä mainittuun Gunterin et al. tutkimukseen, jossa analysoidaan veromuutosten vaikutuksia tuotantoon. Valtiovarainministeriö ja hallitus ovat sivuuttaneet tämän tutkimuksen, koska se ei tue niiden näkemystä arvonlisäveron korottamisesta.

Tervala toteaa mielipidekirjoituksessaan ja Vitriini-lehdessä kesäkuussa 2024 julkaistussa artikkelissa muun muassa seuraavaa:

> "*Makrotaloustieteelliset tutkimukset eivät tue käsitystä, että haitalliset vaikutukset tuotantoon olisivat vähäiset Suomessa. Monissa tutkimuksissa nähdään yleisten kulutusverojen, kuten arvonlisäveron, olevan tehokkaita veromuotoja, joiden nostamisen taloudelliset haitat ovat vähäisiä. Useat suomalaiset ekonomistit ovat tuoneet tämän näkökulman kotimaiseen keskusteluun. He ovat kuitenkin jättäneet huomiotta yhden Suomen kannalta tärkeän seikan: alv:n korotuksen vaikutukset riippuvat suuresti sen alkuperäisestä tasosta*". (kursivointi tässä)

Gunterin et al. ja muiden tutkijoiden työssä analysoidaan veromuutosten vaikutuksia tuotantoon. Ne johtuvat verojen aiheuttamista vääristymistä ja kannustinloukuista. Makrotaloudellisten mallien mukaan veromuutosten haitalliset vaikutukset työntarjontaan, tuotantoon ja kulutukseen nähdään pieninä matalilla alkuperäisillä verotasoilla, mutta suurempina korkeammilla verotasoilla.

Heidän tutkimuksensa empiirisen osan mukaan arvonlisäveron korotuksen tuotantovaikutus riippuu huomattavasti veron alkuperäisestä tasosta. Verokerroin mittaa tuotannon muutosta suhteessa veromuutokseen. Tutkimuksen mukaan verokertoimen arvo on positiivinen matalien alkuperäisten verokantojen tilanteessa, mutta se muuttuu negatiiviseksi korkeampien verokantojen kohdalla. Verokerroin on nolla, kun arvonlisäveron alkuperäinen taso on 8 %. Tämä tarkoittaa, että arvonlisäveron korotus ei laske tuotantoa lainkaan. Mikäli alkuperäinen arvonlisävero on 14 %, verokerroin on -1,6. Tällöin miljardin euron suuruinen veronkorotus alentaa tuotantoa 1,6 miljardilla eurolla. Kun alempien arvonlisäverojen verokanta on nyt Suomessa pääosin 10 %, muutoksella on tuotantoa vähentävä vaikutus.

Verotuksen epälineaarisen tuotantovaikutusten takia tutkimuksen talouspoliittiset suositukset riippuvat alkuperäisestä arvonlisäveron tasosta. Kun arvonlisäveron

alkuperäinen taso on matala tai kohtalainen ja valtio haluaa lisää verotuloja, se voi nostaa arvonlisäveroa tuotannon juurikaan vähentymättä. Kun arvonlisävero on korkea ja sitä edelleen nostetaan, talous kärsii väistämättä. Arvonlisäverokantojen korottaminen ei siis ole lainkaan niin ongelmatonta kuin monet kotimaiset ekonomistit ovat julkisuudessa esittäneet. Kun tuotanto laskee suhteessa tilanteeseen, jossa ei olisi korotettu arvonlisäveroa, muut verotulot laskevat, koska niiden määrä riippuu hyvin paljon tuotannon määrästä.

Hallituksen esityksessä todetaan, että muutosten vaikutukset yrityksiin riippuvat toimialasta, jolla yritys toimii. Jos toimialan yritykset ovat työvoimavaltaisia, arvonlisäveron korotus rasittaa niitä enemmän kuin yrityksiä, joilla on paljon ostopanoksia, joihin sisältyvät arvonlisäverot yritys voi vähentää. Työvoimavaltaisia yrityksiä ovat tyypillisesti palvelualoilla toimivat yritykset. Esimerkkinä mainitaan majoitusala ja linja-autoliikenne. Hallituksen esitys kuvaa hyvin majoitusalan tilannetta. Kyseessä on työvoimavaltainen ala, jossa arvonlisäveron korotus kohdistuu merkittävältä osalta työn tekemiseen.

MaRa toteaa, että arvonlisäverokantojen korottaminen vaikuttaa erittäin kielteisesti matkailualan kannattavuuteen ja työllisyyteen.

Suomen matkailuala on toipunut koronakriisistä hitaammin kuin mikään muu EU-valtio. Se aiheutuu siitä, että Suomi menetti venäläiset matkailijat ja suuren osan aasialaisista matkailijoista Venäjän hyökkäyssodan vuoksi. Alempien arvonlisäverokantojen korottaminen vaikuttaa merkittävästi matkailu- ja ravintola-alan kilpailukykyyn, koska kotimaan liikunta-, kulttuuri- ja luontomatkailuloman yhteydessä liikkumisen ja lähes kaikkien palvelujen veroa korotetaan. Muutos heikentää kuluttajien mahdollisuutta palvelujen käyttämiseen selvästi.

Myös tie- ja lentoliikenteen päästökauppa ja sekä asteittain kiristyvä biopolttoaineiden jakeluvelvoite heikentävät Suomen matkailualan kilpailukykyä enemmän kuin missään muussa EU-maassa. Tämä aiheutuu Suomen syrjäisestä sijainnista, pitkistä etäisyyksistä, kylmästä ilmastosta ja siitä, että Suomeen ei voida rakentaa samanlaista raideliikenneverkostoa kuin tiheästi asuttuun Manner-Eurooppaan. Lisäksi Suomi on saari, jonka saavutettavuudelle lentoliikenne on tärkeämpi kuin millekään muulle EU-maalle. Kotimaanmatkailussa henkilöautoilu on nyt ja tulevaisuudessa ylivoimaisesti tärkein liikkumismuoto.

On myös nurinkurista, että samalla kun hallitus esittää hotellimajoituksen arvonlisäveron korottamista 10 prosentista 14 prosenttiin, se sallii kerrostaloissa harjoitettavan ammattimaisen majoitusliiketoiminnan jatkuvan sääntelemättömänä. Kerrostalomajoitusta ammattimaisena liiketoimintana harjoittavat eivät pääsääntöisesti maksa majoitusliiketoiminnastaan arvonlisäveroa, vaan naamioivat sen vuokraukseksi. Kun

majoitus hotelleissa kallistuu arvonlisäveron korotuksen takia, majoittautuminen kerrostaloissa kasvaa ja samalla valtion menettää arvonlisäverotuottoja. Tämä on todella ristiriitaista toimintaa hallitukselta. Hallitus suosii toimintaa, josta ei kerry verotuloja läheskään niin paljon kuin hotellimajoituksesta.

Majoitus- ja ravitsemistoiminnan myynnin määrä laski vuoden toisella vuosineljänneksellä 4,9 prosenttia vuoteen 2023 verrattuna. Hotellien huonekapasiteetti on kasvanut Suomessa vuodesta 2018 yli seitsemällä prosentilla ja Helsingissä peräti 36 prosentilla. Alan toteutuneet työtunnit olivat koko alkuvuoden hieman alle edellisvuoden tason. Alan ostovelkojen kiertonopeus on kaksinkertainen verrattuna muihin toimialoihin. Dun & Bradstreet Finland Oy:n arvion mukaan Suomen toimialoista konkurssiuhka on suurin majoitus- ja ravintola-alalla. Luvut osoittavat, että toimiala kärsii edelleen akuutista taloudellisesta kriisistä. Jos esitetty veronkorotus toteutetaan, toimialan toipuminen kriisistä hidastuu edelleen ja konkurssien määrä nousee ennätykselliselle tasolle.

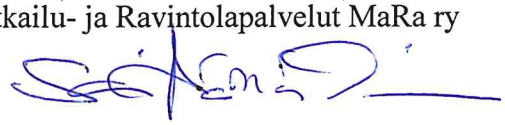
Matkailu- ja ravintola-alan yritysten tilannetta hankaloittaa ravintoloiden elintarvikeraaka-aineiden tukkuhintojen pysyminen edelleen korkealla tasolla, vaikka hintojen nousuvauhti on hidastunut. Esimerkiksi vuoden 2020 helmikuusta vuoden 2024 kesäkuuhun ravintoloiden elintarvikeraaka-aineiden tukkuhinnat ovat nousseet 31 prosenttia, kun samana aikavälinä inflaatio nousi 18 prosenttia ja ravintolaruoan sekä kauppojen elintarvikkeiden kuluttajahintojen muutos oli +20 prosenttia.

MaRa toteaa asiasta yhteenvetonaan seuraavaa:

1. **Eduskunnan tulee hylätä hallituksen esitys.**
2. **Arvonlisäveron korottamisen dynaamiset vaikutukset riippuvat ratkaisevasti korotettavan arvonlisäveron tasosta. Veron korottaminen 10 prosentista 14 prosenttiin laskee tuotannon määrää ja arvonlisäveron sekä muiden verojen tuottoa.**
3. **Arvonlisäveron korottaminen vähentää kysyntää kotimaassa ja vaikeuttaa monien toimialojen elpymistä kriisejä edeltävälle tasolle.**
4. **Arvonlisäveron korottaminen lisää suomalaisten matkailua ulkomaille ja siirtää kulutusta raskaasti verotetuista kotimaisista palveluista verovapaille viihderisteilijöille.**
5. **Arvonlisäveron korotus vähentää ulkomaalaisten matkailua Suomeen hintojen noustessa.**
6. **Erittäin työvoimavaltaisissa matkailu-, kulttuuri- ja urheilupalveluissa arvonlisäveron korotus kohdistuu työhön ja yrittämiseen.**
7. **Arvonlisäveron korottaminen kiristää entisestään majoituksen verotusta Suomessa ja nostaa sen EU-maiden toiseksi korkeimmalle tasolle.**
8. **Myös aikaisemmin päätetyt yleisen arvonlisäverokannan ja alkoholijuomaveron korottamiset heikentävät ravintola-alan kilpailukykyä Suomessa.**

9. **Arvonlisäveron korotus siirtää majoitusta hotelleista ammattimaiseen majoitusliiketoimintaan kerrostaloissa, mikä vähentää arvonlisäverotuottoja. Ammattimainen majoitusliiketoiminta kerrostaloissa tuleekin saattaa arvonlisäverotuksen piiriin viivytyksettä.**
10. **Hallituksen tulee selvittää esitystensä talous- ja työllisyysvaikutukset veronkorotuksen kohteena olevilla toimialoilla muutenkin kuin vain teoreettisilla laskelmilla.**

Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry

Sami Hämäläinen
lakimies, varatuomari

Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry on matkailu-, ravintola- ja vapaa-ajan palvelualojen elinkeino- ja työmarkkinajärjestö. MaRa edustaa hotelleja, kylpylöitä, viikko-osakeyrityksiä, leirintäalueita, kongressi- ja tapahtumatoimialan yrityksiä, ravintoloita, catering-yrityksiä, eines- ja valmistuskeittiöitä, kahviloita, pubeja, yökerhoja, liikenneasemia, huvi-, teema- ja elämyspuistoja, keilahalleja, festivaaleja ja konserttitapahtumia, ohjelmapalveluyrityksiä, luontomatkailuyrityksiä, hiihtokeskuksia sekä matkailun markkinointi- ja välityspalveluita tarjoavia yrityksiä. MaRassa on 3 100 jäsentä, joilla on 8 000 toimipaikkaa. MaRan jäsenyritykset työllistävät noin 70 000 henkilöä.